

Promovarea incluziunii și predarea din perspectivă incluzivă necesită o viziune largă și competențe specifice pe care trebuie să le posede toate cadrele didactice, nu doar, cum se crede în mod eronat, cele care asistă direct un copil cu cerințe educaționale speciale. Educația incluzivă și sistemele de învățământ, în general, au evoluat până în punctul în care toate cadrele didactice trebuie să știe că diversitatea este prezentă în grupurile de copii la toate nivelurile de educație și că abordarea diferitelor cerințe ale copiilor este ceea ce marchează fundamental noile tendințe în educație.

Bibliografie:

1. GHERGUȚ, ALOIS. *Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*. Iași: Polirom, 2013. 528 p. ISBN 978-973-46-3386-9;
2. CUCER, ANGELA. Formarea cadrelor didactice pentru educația incluzivă. În: *Univers Pedagogic* 2010, nr. 4, pp. 60-63;
3. Hotărârea de guvern privind unele măsuri de îmbunătățire a activității de învățare, instruire, compensare, recuperare și protecție specială a copiilor/elevilor/tinerilor cu cerințe educative speciale din cadrul sistemului de învățământ special și special integrat nr. 1251 din 13.10.2005. În: *Monitorul Oficial al României*. 2005, nr. 977;
4. Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului special și special integrat, aprobat prin Ordinul M.E.C.T.S. nr. 5573 din 07.10.2011. În *Monitorul Oficial al României*. 2011, nr. 787;
5. Metodologia privind organizarea serviciilor de sprijin educațional pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale integrați în învățământul de masă din România, aprobată prin O.M.E.C.T.S. nr. 5574 din 07.10.2011. În *Monitorul Oficial al României*. 2011, nr. 785.

ASPECTE TEORETICE PRIVIND INCLUZIUNEA SOCIO-EDUCAȚIONALĂ A TINERILOR CU DIZABILITĂȚI ÎN MEDIUL ACADEMIC

Munteanu Natalia,
drd, USM

Rezumat

Procesul de incluziune socială reprezintă ansamblul de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării-comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, destinate combaterii excluziunii sociale și asigurării participării active a persoanelor la toate aspectele economice, sociale, culturale și politice ale societății. Incluziunea se referă la respectarea statutului și drepturilor tuturor oamenilor dintr-o societate, care trebuie să aibă oportunitatea de a participa în mod relevant la viața acesteia și de a se bucura de un tratament egal cu ceilalți.

Summary

The social inclusion process is the set of multidimensional measures and actions in the fields of social protection, employment, housing, education, health, information-communication, mobility, security, justice and culture, designed to combat social exclusion and ensure the active participation of people in all economic, social, cultural and political aspects of society. Inclusion refers to respect for the status and rights of all people in a society, who must have the opportunity to participate in a relevant way in its life and to enjoy equal treatment with others.

Cuvinte cheie: mediul academic, accesibilitate, dizabilitate, practici incluzive, societate incluzivă.

Societatea contemporană este antrenată în asigurarea unor condiții adecvate persoanelor aflate în dificultate (fizice, psihice, emoționale, sociale etc.), în vederea integrării lor în mediul profesional

și în cel comunitar. Tendințele actuale în domeniu și procesul de reformare are la bază conceptul de incluziune educațională, profesională, comunitară. Acest concept, la rândul său, are ca suport și ca surse de inspirație procesele moderne socio-culturale și politico-economice, care marchează evoluțiile globale și, implicit, naționale.

Incluziunea presupune ca școlile și sistemul educațional, în general, să se schimbe și să se adapteze nevoilor elevului (M. Ainscow, 1998, Kisaji, 1999). „Incluziunea” se referă la faptul că oricine, indiferent de deficiența sa sau de dificultățile pe care le întâmpină în învățare, trebuie tratat ca un membru al societății, iar diversele servicii speciale de care are nevoie, trebuie furnizate în cadrul serviciilor sociale, educaționale, medicale și celelalte servicii puse la dispoziția tuturor membrilor societății” (Popovici D., 1999).

Conceptul de incluziune socială constituie un fenomen care este tratat prin diferite abordări teoretice și analitice și până în prezent trezește interesul cercetătorilor prin aspectele sale multidimensionale. Însuși conceptul de incluziune socială a apărut în anii ‘70, în literatura de specialitate a cercetătorilor europeni fiind studiat în relație cu conceptul de excluziune socială.

„Studierea raportului dintre incluziune socială și dizabilitate a fost realizată în baza unor teorii fundamentale precum: teoria structural-funcțională (A. Comte, E. Durkheim, M. Weber), teoria sistemică analizată în lucrările lui A. Einstein, S. Freud, M. Weber, T. Parsons, în care un fenomen studiat are multe părți și mai multe aranjamente posibile ale relațiilor dintre acele părți.” [6]

Fundamentare oficială a tendințelor incluzive au avut loc în cadrul unor forumuri internaționale specializate, cum sunt Conferința Mondială a Miniștrilor Educației (Jomtien, 1990), Declarația și Direcțiile de Acțiune în domeniul Educației Speciale (Salamanca, 1994), al principiilor stipulate în documentele adoptate în cadrul acestora, dar și în Convenția privind Drepturile Copilului (ONU, 1989), Regulile Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Dizabilități (ONU, 1993) etc., fiind preluate și implementate de către toate statele lumii, pornite pe calea democrației și a promovării drepturilor omului nu numai la modul declarativ, dar și practic.

Termenul de incluziune socială a fost introdus începând cu anii 2000 prin Consiliul European de la Lisabona. În acest context, incluziunea socială, ca proces în asigurarea drepturilor și ca impact al politicilor asupra calității vieții persoanelor cu dizabilități, este cercetată la nivelul Uniunii Europene de Platforma europeană a experților din domeniul dizabilității, care include cercetători precum: M. Priestley, A. Lawson, P. Pinto, L. Waddington, N. Hadad, H. Mollenkopf ș.a.

În Republica Moldova, în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități sunt evidențiate două etape importante: „ Prima etapă cuprinde anii 1990-2008 - aceasta a fost o perioadă de trecere de la strategii și politici de combatere a sărăciei la strategii și politici de prevenire și combatere a excluziunii sociale. (Declarația Universală a Drepturilor Omului, Regulile Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Handicap adoptate de Adunarea

Generală a ONU din 20 decembrie 1993, Legea nr. 821-XII din 24.12.1991 privind protecția socială a invalizilor, Legii nr. 547 din 25.12.2003 privind asistența socială); A doua etapă cuprinde anii 2008-2018 – la această etapă sunt analizate modalitățile de transpunere a politicilor de incluziune socială promovate de Uniunea Europeană din perspectiva accesibilității, egalității și participării la contextul național de dezvoltare a cadrului legal și normativ în domeniu. (Strategiei Naționale de Dezvoltare pentru anii 2008-2011, Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Strategia Europeană în Domeniul Dizabilității 2010-2020, Programul Național de Incluziune Socială a Persoanelor cu Dizabilități pentru anii 2017-2022).

Procesul de incluziune a persoanelor cu dizabilități este constituit din două dimensiuni foarte importante - educația și angajarea. Astfel, incluziunea tinerilor cu dizabilități în sistemul universitar de învățământ presupune desfășurarea, la nivel teoretic și practic, organizatoric și metodic, a unor etape de pregătire, care ar preceda procesul de înmatriculare a acestei categorii de studenți în instituția respectivă. Trecerea la sistemul instruirii incluzive a instituțiilor de învățământ preuniversitar a servit drept imbold la acțiune pentru toate instituțiile de învățământ superior. În această situație, în perioada imediat următoare, universităților le revine sarcina deloc simplă de a se pregăti de preconizatele schimbări sub toate aspectele – adaptarea mediului fizic la necesitățile de deplasare și învățare a studenților cu dizabilități, adaptarea programelor de studii și a arsenalului didactico-metodic la specificul de însușire a materiei curriculare de către aceștia, instruirea cadrelor didactice și nondidactice în vederea activării într-un mediu de tip incluziv, crearea structurilor suplimentare (centre de asistență, de resurse etc.) care ar veni în sprijinul studenților și profesorilor ori de câte ori aceștia se vor confrunta cu probleme de adaptare, integrare, comunicare, specifice noilor condiții.

Cerințele-standard față de preconizatele schimbări din mediul universitar se referă la crearea condițiilor adecvate, în care studenții cu dizabilități să se simtă confortabil, fie că este vorba despre deplasarea prin edificiu sau cămine, fie că ne referim la facilitățile oferite în procesul studiilor propriu-zise – dispozitive și soft-uri specializate, curriculumuri individuale, acces liber la asistența didactică, metodică, psihopedagogică și de altă natură, perspective clare privind angajarea în câmpul muncii după absolvire.

Instituția universitară, care și-a asumat tranziția la sistemul de instruire de tip incluziv, are de soluționat următoarele probleme:

- construcția, în baza unor soluții inginerești calificate și testate la modul practic, a rampelor de acces în clădire, dotarea incintei cu bare de sprijin, repere orientative, ascensoare (pentru clădirile cu peste 5 etaje) sau dotări specifice pentru urcatul scărilor, adaptarea cantinelor, căminelor, blocurilor sanitare la specificul aflării în scaunul cu roțile etc.;

- punerea la punct a sistemului de informare vizuală, auditivă, digitală, accesibil pentru toate categoriile de studenți;
- asigurarea procesului instructiv cu cadre didactice competente, pregătite să activeze în mediul incluziv, dispuse să facă eforturi intelectuale și profesionale suplimentare pentru a corespunde noilor cerințe, să învețe pe durata întregii cariere, să manifeste deschidere pentru schimbul permanent de experiență, pentru preluarea metodelor de predare avansate, pentru autoformarea continuă;
- asigurarea cu literatură didactică pe suporturi de hârtie și electronice, cu surse de documentare suplimentare, introducerea instruirii la distanță și a altor tehnologii de studii destinate persoanelor cu anumite tipuri și grade de dizabilitate;
- organizarea activității permanente de ghidare în carieră, orientare profesională și testare a capacităților de angajare în câmpul muncii conform specialității obținute în procesul studiilor;
- crearea unui centru de resurse abilitat cu acordarea suportului calificat atât pentru studenții, cât și pentru profesorii care se confruntă cu anumite probleme în procesul activității cotidiene;
- stabilirea unor relații strânse cu instituțiile medicale, de expertizare a capacității de muncă, cu alte instituții de învățământ, din țară și de peste hotare, în care se implementează principiul învățământului incluziv, cu mediul științific/de cercetare în domeniul educației și al dizabilității, cu instituțiile comunitare și structurile administrative din localitate în vederea organizării unui schimb de opinii, experiență, a unei informări de la prima sursă privind oportunitățile oferite studenților cu dizabilități aflați în proces de integrare socioeducațională;
- elaborarea unui program complex de identificare a posibilităților reale de a atrage investiții în organizarea instruirii de tip incluziv, în special prin aplicarea la diverse proiecte naționale și internaționale (de exemplu, în practica internațională cea mai costisitoare și complicată sub aspect tehnic și didactic se consideră incluziunea studenților cu probleme grave de vedere; de una singură, fără ajutor financiar din exterior universitatea s-ar putea să nu facă față acestei probleme);
- stabilirea unor relații de colaborare strânsă cu potențialii angajatori ai absolvenților cu dizabilități în vederea organizării în comun a unor evenimente de informare și familiarizare cu condițiile de lucru oferite (Ziua ușilor deschise, excursii, stagii, discuții cu angajații etc.).

Modelul de organizare a învățământului de tip incluziv presupune conlucrarea strânsă dintre:

- ❖ studentul cu dizabilitate, ca actor principal în procesul de instruire, beneficiar al resurselor și condițiilor oferite de către instituția de învățământ;
- ❖ corpul didactic care asigură instruirea și educarea, în sensul socializării, studenților cu dizabilități;

❖ tutorele sau asistentul care se află alături de studentul cu dizabilități, acordându-i suportul necesar pe durata zilei de studii (nu toți studenții cu dizabilități beneficiază de suportul asistentului, ci doar acei dintre ei care prezintă o cerere în acest sens, însoțită de avizul confirmativ al specialistului).

Bibliografie:

1. CHICU V., GALBEN S., COJOCARU V., IVANOVA L. Educație Incluzivă. Repre metodologice. Asociația Motivație și Centrul de zi Speranța. Ed. Casa Editorial Poligrafică Bons-Offices, Chișinău, 2006.
2. CREȚU V., Incluziunea socială și școlară a persoanelor cu handicap. Strategii și metode de cercetare, Editura Printech, București, 2006.
3. DANII A., RACU S., POPOVICI D.V., Psihopedagogia integrării. Ed. Tipografia Centrală, Chișinău, 2014, p. 416.
4. Incluziunea în educație. Ghid de politici UNESCO (traducere RENINCO). București, 2011.
5. MANEA L., Accesul la educație a tinerilor cu dizabilități în România, cu focalizare pe învățământul secundar superior, vocațional și universitar RENINCO, România, 2016.
6. MUNTEANU P., Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova din perspectiva valorizării rolurilor sociale. Teză de doctor în sociologie, Chișinău, 2018.
7. RACU A. (coord. științific), Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior. Ghid științifico-metodologic. Ed. Pontos, Chișinău, 2016, 268 p.
8. RACU A., (editor) Accesibilitatea tinerilor cu dizabilități în universități (orientări teoretice și practice); Materialele conferinței științifice: Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior, Editura Pontos, Chișinău, 2017, 178 p.
9. RACU A., (editor) Culegere de articole. Integrarea socioprofesională a tinerilor cu dizabilități. Ed. Pontos, Chișinău, 2018, 120 p.
10. RACU A., POPOVICI D.V., ș.a. Ghid teoretico-metodic. Bazele teoretico-practice ale educației tinerilor cu dizabilități în instituțiile universitare. Ed. Pontos, Chișinău, 2018, 192 p.
11. RACU A., Strategii tradiționale și moderne în psihopedagogia școlii incluzive. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, 272 p.
12. VELIȘCO N., BULAT G. (coord. științ.), Educație incluzivă. Curs universitar. Chișinău, 2017.

ROLUL FAMILIEI ÎN INTEGRAREA COPILOR CU CES

Balan Aurelia

Dr. în psihologie, decan
Facultatea de Psihologie și Asistență Socială
Universitatea de Studii Europene din Moldova

Romanciuc Xenia

Studentă
Facultatea de Psihologie și Asistență Socială
Universitatea de Studii Europene din Moldova

Rezumat

În societățile moderne, familia reprezintă nucleul instrumental fundamental al structurii sociale mai largi, în sensul că toate celelalte instituții depind de influențele acesteia. În primii ani de viață, în care sunt așezate bazele personalității umane, familia reprezintă întreaga "societate" a copilului. Rolul familiei este atât în ceea ce privește recuperarea medical-psihologică cât și în ceea ce privește integrarea și educația pentru societate. Este recomandat ca părinții să-l trateze pe copilul cu dizabilități, în cadrul relației de comunicare și interacțiune cotidiană, ca pe orice copil normal dar, tot odată, să întreprindă toate